

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Руденченко Алли Андріївни

на дисертаційну роботу

Тан Чжунянь «Традиційні та інноваційні підходи в дизайні виробів з нефриту в Китаї», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 022 «Дизайн» (галузь знань 02 – Культура і мистецтво)

Актуальність теми дослідження

У сучасному глобалізованому світі зростає зацікавлення у вивченні культурно значущих матеріалів, які поєднують у собі багатовікові традиції та інноваційні дизайнерські підходи. Нефрит, як природний матеріал із глибоко вкоріненою культурною символікою, особливо в китайській традиції, посідає унікальне місце серед об'єктів матеріальної культури. Його використання в дизайні демонструє не лише художній потенціал, а й здатність трансформувати традиційні уявлення про форму, функцію та сенс.

На тлі активного розвитку цифрових технологій і зростання інтересу до культурної ідентичності в дизайні, виникає потреба у переосмисленні нефриту як не лише декоративного або ритуального об'єкта, а як повноцінного компонента сучасного дизайнерського процесу. Особливу актуальність має міждисциплінарне вивчення цього матеріалу — з позицій культурології, матеріалознавства, дизайну й технологій, що дозволяє дослідити його потенціал у формуванні нових візуальних кодів та об'єктів із високим художнім і функціональним навантаженням.

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених археологічному, філософському та мистецтвознавчому осмисленню нефриту, тема його дизайнерської інтерпретації в умовах XXI століття залишається недостатньо дослідженою. Недостатньо розкрито особливості трансформації традиційних нефритових форм і технік в умовах використання новітніх технологій обробки, таких як комп'ютерне моделювання, 3D-сканування, лазерне гравіювання тощо.

Актуальність обраної теми обумовлена також потребою вивчення практик сучасних китайських дизайнерів, які через нефрит репрезентують культурну спадщину у нових контекстах, поєднуючи локальні традиції з глобальними тенденціями. Це дозволяє переосмислити нефрит як матеріал не лише минулого, а й майбутнього дизайну — як носія смислів, засобу комунікації та художньої експресії.

Таким чином, дослідження нефриту як об'єкта сучасної дизайнерської діяльності має наукове, культурне й практичне значення, оскільки відкриває нові перспективи для розвитку дизайну як засобу збереження, адаптації та трансформації культурної спадщини в умовах цифрової епохи.

Оцінка обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформованих у дисертації

Дисертація складається з анотацій (українською та англійською мовами), вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації складає 186 сторінок.

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертаційному дослідженні, відзначаються високим рівнем обґрунтованості та методологічної достовірності. Їх аргументація базується на широкій джерельній базі, що охоплює історичні, археологічні, філософсько-культурологічні, мистецтвознавчі та матеріалознавчі праці. Автор здійснив ґрунтовний міждисциплінарний аналіз нефриту як об'єкта дизайнерського формотворення, з урахуванням культурних, естетичних, технологічних і семіотичних аспектів.

Обґрунтованість положень забезпечується використанням системного, порівняльного, типологічного, інтерпретативного та проєктного методів дослідження, які дали змогу всебічно розкрити природу нефриту як дизайнерського матеріалу в контексті його трансформації — від сакрального об'єкта до інноваційного засобу художнього вираження. Комплексний аналіз охоплює як традиційні культурні коди, так і сучасні художньо-технологічні рішення, що дає підстави вважати висновки логічно послідовними, внутрішньо узгодженими та науково обґрунтованими.

Достовірність висновків підкріплюється фактичними матеріалами: результатами аналізу музейних і виставкових колекцій, дизайнерських практик сучасних митців, аналітичним оглядом історичних джерел і цифрових архівів. Узагальнення результатів супроводжується візуально-аналітичним супроводом і чітким теоретичним осмисленням, що посилює аргументованість представлених позицій.

У висновках стисло сформульовано основні наукові та практичні результати дисертації. Висновки відображають сутність дисертаційного дослідження, мають належний рівень наукової обґрунтованості та підтверджують суттєвий внесок автора у розвиток теорії та практики дизайну.

Рекомендації, запропоновані в дисертації, ґрунтуються на результатах аналізу актуальних дизайнерських практик і мають практичну цінність для фахівців у сфері ювелірного, предметного, сувенірної дизайну, а також дизайну інтер'єру. Вони можуть бути ефективно використані у творчій діяльності, підготовці навчальних курсів зі стилістики, теорії матеріалів і семіотики в дизайні, а також у музейній практиці з візуального репрезентування культурної спадщини.

Таким чином, результати дослідження, наукові положення, висновки і рекомендації відзначаються високим ступенем обґрунтованості, підтверджені емпіричними даними, візуально-аналітичними спостереженнями та міждисциплінарним теоретичним аналізом, що в сукупності забезпечує їхню наукову цінність і практичну значущість.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у комплексному міждисциплінарному аналізі нефриту як унікального матеріалу в системі сучасного дизайну, що поєднує художню, культурну, технологічну та символічну складові. Уперше в українському науковому дискурсі нефрит розглянуто не лише як артефакт традиційної культури, а як повноцінний об'єкт дизайнерської практики, що відображає трансформаційні процеси у формотворенні ХХІ століття. У межах дослідження вперше обґрунтовано

концепцію нефриту як багатофункціонального дизайнерського ресурсу, що поєднує матеріальну сталість із гнучкістю художньої інтерпретації; здійснено класифікацію сучасних виробів із нефриту за функціональними, стильовими та технологічними ознаками в контексті ювелірного, предметного, сувенірнього дизайну та дизайну інтер'єру; введено у науковий обіг нові матеріали з музейних, виставкових і цифрових архівів (Британський музей, Національний музей Китаю, Музей Саньсіндуй, каталог «Безсмертне майстерство» тощо) як приклади художньо-дизайнерської трансформації нефриту; системно проаналізовано творчі стратегії китайських дизайнерів і міжнародних студій, які використовують нефрит у поєднанні з цифровими технологіями, нетрадиційними матеріалами та концептуальними рішеннями.

Удосконалено структуру міждисциплінарного підходу до вивчення природного матеріалу у дизайні, що об'єднує технологічний, семіотичний, формотворчий, культурологічний та сенсорно-тілесний рівні аналізу; понятійний апарат і критерії оцінки нефриту як об'єкта сучасного дизайнерського формотворення — з урахуванням символічної насиченості, естетичного потенціалу та інноваційної функціональності; методологію дослідження художньо-дизайнерських об'єктів із нефриту, зокрема у контексті взаємодії культурної традиції та цифрових технологій.

Набули подальшого розвитку принципи адаптації традиційного художнього матеріалу до сучасних дизайнерських концепцій і практик; інноваційні підходи до формотворення в дизайні, що базуються на поєднанні нефриту з іншими матеріалами (метал, дерево, скло, полімери тощо), а також використанні 3D-моделювання, лазерного та ультразвукового гравіювання, CNC-фрезерування; теоретико-практичне осмислення нефриту як елементу візуальної мови, що функціонує на перетині культурної ідентичності, матеріальної виразності та авторського задуму.

Таким чином, отримані результати істотно розширюють уявлення про нефрит як об'єкт сучасного дизайну та вносять вагомий внесок у розвиток теорії

художніх матеріалів, семіотики візуального образу та інноваційного формотворення у візуально-комунікаційному просторі.

Практичне значення отриманих результатів

Практичне значення отриманих результатів дисертаційного дослідження полягає в можливості їх безпосереднього використання у сучасній дизайнерській практиці, освітньому процесі та музейно-виставковій діяльності. Запропоновані класифікації нефритових виробів, аналітичні підходи до вивчення формотворчих рішень, а також систематизація сучасних технологій обробки нефриту можуть бути використані дизайнерами у процесі створення авторських проєктів у галузі ювелірного, предметного, сувенірнього дизайну та дизайну інтер'єру.

Отримані результати доцільно впроваджувати у навчальні програми за спеціальністю 022 «Дизайн», зокрема у таких дисциплінах, як «Теорія і практика формотворення», «Художні матеріали в дизайні», «Семіотика та символіка візуального образу», «Історія і теорія предметного дизайну». Матеріали дослідження можуть бути використані для створення навчально-методичних посібників, лекційних курсів, проєктних завдань та практичних робіт, а також при підготовці кваліфікаційних робіт студентів. Крім того, результати дослідження мають прикладну цінність для музейних фахівців, кураторів виставок і фахівців з культурної спадщини, які займаються реконструкцією та інтерпретацією нефритових артефактів у межах експозицій, тематичних виставок і цифрових платформ.

Практичні напрацювання можуть бути застосовані також у проєктах, пов'язаних із візуалізацією національної ідентичності, стилізацією традиційних мотивів, формуванням сучасної предметної культури та розвитком ремісничих практик у взаємодії з цифровими технологіями.

За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 5 праць, з них 3 статті у фаховому науковому журналі України, включеному до переліку наукових фахових видань МОН України (категорія Б) та 2 матеріали доповідей, оприлюднених на всеукраїнських і міжнародних наукових конференціях.

Отже, дисертаційна робота створює підґрунтя для впровадження нефриту як актуального художнього матеріалу в сучасному дизайні, а також для збереження і творчої інтерпретації культурної спадщини у візуально-комунікативному просторі сьогодення.

Структура і обсяг роботи

Результати дисертаційного дослідження викладені на 329 сторінках. Основний текст роботи становить 186 сторінок та складається зі вступу, трьох розділів і висновків. Список використаних джерел містить 228 позицій, додатки, які подано на 53 сторінках, містять 271 ілюстрацію.

Структура дисертації і послідовність викладу матеріалу відповідають поставленим цілям і завданням дослідження. Дисертація написана чітко, ілюстративний матеріал має достатній ступінь інформативності.

У вступі здобувач розкриває загальну характеристику роботи, актуальність, теоретико-методологічні засади та зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. На підставі критичного аналізу наукових праць за напрямом роботи визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, хронологічні, територіальні межі та методи дослідження; окреслено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; показано особистий внесок здобувача і наведено структуру й обсяг дисертації.

У *першому розділі* автором проведено аналіз стану дослідження особливостей дизайну виробів з нефриту, методів обробки нефриту, значущість нефриту в культурі Китаю, проаналізовано наукову літературу та візуальні матеріали. Визначено основні завдання, загальну методологію та структурну модель дослідження на основі аналізу наукових джерел за темою роботи. Матеріалами дослідження стали наукові праці та інша спеціальна література, а також інформаційні ресурси мережі Інтернет. Автор описав наукові методи, що дозволили вирішити завдання дослідження та охоплюють археологічний, типологічний, семіотичний, візуально-аналітичний і дизайнерський рівні аналізу нефриту та виробів з нього.

У *другому розділі* дисертації автором проаналізовано еволюцію та типологію нефритових виробів у китайському мистецтві; опрацьовано регіональні традиції формотворення нефритових виробів, що дало змогу порівняти специфіку обробки, стилістику та принципи організації форми в різних частинах Китаю. Автором встановлено, що зміна технологічних прийомів обробки нефриту безпосередньо впливала на форму, структуру та художню стилістику виробів. Досліджено роль кольору у нефритових виробах, що дало змогу встановити зв'язок між відтінком матеріалу та його смисловим навантаженням. Додатки до другого розділу ілюстровано зображеннями традиційних виробів з нефриту, є інформативними і добре розкривають основні аспекти дослідження.

У *третьому розділі* автор зосередив увагу на інноваційних методах обробки нефриту, особливостях дизайну виробів з нефриту в контексті сучасних глобальних трендів та інтеграції етнокультурних традицій. Автором систематизовано сучасні види виробів із нефриту на ювелірні вироби та прикраси, сувенірні та подарункові вироби, предмети побутового використання, музейні копії та творчі експериментальні вироби, а також визначено їхні особливості. В розділі автором визначено основні методи обробки нефриту: CNC-фрезерування, лазерне гравіювання, ультразвукове різблення, на численних прикладах розглянуто вироби з нефриту; проаналізовано стилі роботи з нефритом у творчості дизайнерів Китаю та різних країн світу, визначено відмінності між традиційними і сучасними методами.

Висновки по розділам та загальні висновки логічно відображають етапи проведення дослідження, виконання задач дослідження та дають підстави для підтвердження досягнутої наукової новизни дисертаційної роботи.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Тан Чжунянь «Традиційні та інноваційні підходи в дизайні виробів з нефриту в Китаї» виконана згідно з вимогами, текст дисертації викладено державною мовою, логічно та послідовно. Загалом позитивно

оцінюючи наукове і практичне значення здобутих Тан Чжуняньом результатів, слід назвати деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. Автор цілком обґрунтовано зосереджується на китайській традиції обробки та використання нефриту, однак можливості застосування цього матеріалу в інших культурах або у глобальному дизайнерському контексті могли б бути висвітлені ширше.
2. Опис сучасних технологій обробки нефриту, зокрема CNC-фрезерування, лазерного та ультразвукового гравіювання, представлено стисло. Доцільно було б доповнити виклад технічними схемами або візуальними прикладами.
3. У ряді прикладів взаємодії між дизайнерськими і традиційно-ремісничими практиками доцільним є чіткіше концептуальне розмежування художнього формотворення та декоративно-ужиткової функції.
4. У деяких випадках вживана термінологія, пов'язана з класифікацією форм і стилістикою виробів, потребує додаткового уточнення або узгодження з міжнародними стандартами дизайнерської термінології.
5. Аспекти сталого дизайну та етики використання природного ресурсу — нефриту — лише частково окреслені в роботі. Цей напрям має важливе значення у сучасному дискурсі дизайну і може бути перспективним для подальших досліджень.

Ці зауваження мають конструктивний характер і не знижують наукової цінності дослідження. Навпаки, вони окреслюють потенційні напрями для подальшого теоретичного розвитку теми у площині інтеркультурного, екологічно орієнтованого та технологічного дизайну.

Загальний висновок

Цілісний аналіз дисертації Тан Чжунянь «Традиційні та інноваційні підходи в дизайні виробів з нефриту в Китаї» та аналіз наукових публікацій за темою дослідження дають підстави зробити висновок, що дисертація є завершеним та самостійно виконаним науковим дослідженням, що має

концептуальну основу, наукову новизну, теоретичне та практичне значення, а також робить внесок у розвиток дизайну; містить нові, раніше не досліджені, науково обґрунтовані результати, що дали змогу автору здійснити комплексне вирішення важливої наукової проблеми.

Дисертаційна робота не містить порушень академічної доброчесності, що засвідчується довідкою про результати перевірки на наявність плагіату. Усе вищевикладене дає підстави зробити висновок, що кваліфікаційна наукова праця відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор, Тан Чжунянь, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 022 «Дизайн» (галузь знань 02 – Культура і мистецтво).

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри
декоративного мистецтва і реставрації
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Алла РУДЕНЧЕНКО

